

Piotr Fliciński

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-6910-4882

Porównanie frazeologiczne *łykać coś jak (młody) pelikan* – komentarz frazeograficzny

Frazeologizmu *łykać // łyknąć coś jak (młody) pelikan* nie notują wielkie słowniki frazeologiczne z początku XXI wieku ani najnowsze słowniki ogólne polszczyzny, m.in. *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego* Piotra Müldnera-Nieckowskiego i *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami* oraz *Wielki słownik języka polskiego PAN* (dalej WSJP PAN) i *Wielki słownik języka polskiego PWN ze słownikiem wyrazów bliskoznacznych* (dalej WSJPsWB). Znaczenie tej nowej jednostki idiomatycznej podają natomiast *Nowy słownik gwary uczniowskiej (łykasz jak młody pelikan // jak karp pączki* ‘zwrot do osoby naiwnej, łatwo dającej się nabrać’ [NSGU: 203]) oraz internetowy, prowadzony społecznością *Miejski słownik slangu i mowy potocznej (łykać jak pelikan* ‘wierzyc w coś; hasło opatrzone fingowanym cytatem: „– Ej wiglia teraz ma być w lutym!/ – Kto ci to mówił?/ – Mama/ – To powiem co ze łykasz ja pelikan!”¹ [MSS]). Niestety, przywołane zapisy (zwłaszcza ten pochodzący ze słownika sieciowego) nie są dla leksykografa w pełni satysfakcjonujące, przede wszystkim ze względu na odnotowanie tej jednostki jako jednokształtnej [por. Bąba 1989: 22–25]. W rzeczywistości forma tego frazeologizmu charakteryzuje się bowiem wielokształtnością [por. Bąba 1989: 25–31]. Internetowy artykuł hasłowy niedostatecznie oddaje ponadto niuanse znaczeniowe związku, pomijane w bardzo lapidarnej definicji. Przykład użycia jednostki frazeologicznej również nie spełnia swojej funkcji ilustracyjnej, gdyż zawiera błędy językowe, które mogą być wynikiem pośpiechu i braku korekty.

1 Cytat przywołano w oryginalnej pisowni.

Z formalnego punktu widzenia frazem ten jest porównaniem frazeologicznym [Wysoczański 2006: 23–48]. Motywacją² omawianego frazeologizmu jest obraz pożywiającego się pelikana. Z języka potocznego – być może młodzieżowego, na co wskazuje notacja w NSGU – zwrot (już ze znaczeniem metaforycznym, a więc z odniesieniem do człowieka) przedostał się do starannych rejestrów polszczyzny³, w tym do języka mediów, choć nadal jest używany raczej na zasadzie cytatu, który skutkuje kolokwializacją wypowiedzi. W wywiadzie z 24 stycznia 2022 roku pomieszczonym w „Dużym Formacie” (dodatek do „Gazety Wyborczej”) Marcin Wójcik opowiada o perypetiach swojego rozmówcy, Tomasza, perorując w ten sposób:

W dniu tym a tym w rozmowie telefonicznej z księdzem T. usiłował go doprowadzić do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w zamian za umorzenie postępowania. Do niczego się nie przyznałem. Powiedziałem prokurator, że Mazurkiewicz naopowiadał jej bzdur, a ona to **łyknęła jak pelikan** [podkr. P.F.]. A prokurator na to: „Proszę pana, to jest ksiądz, a ja jemu wierzę”. Tomasz po kilku tygodniach jeszcze raz jedzie do prokuratury. Liczy na umorzenie. Ale dowiaduje się, że sprawa trafiła do sądu i grozi mu więzienie. [Wójcik 2022]

Migracja frazeologizmu z odmiany potocznej języka do tzw. polszczyzny ogólnej jest często spotykanym procesem rozszerzenia zakresu użycia jakiegoś związku i wpływa tym samym na pomnożenie zasobu frazeologicznego współczesnej polszczyzny nieograniczonej zakresowo do wyspecjalizowanych stylistycznie użyć [Bąba, Liberek 2002; Fliciński 2010, 2015].

Zastosowanie wyszukiwarki konkordancyjnej na platformie Sketch Engine (dalej SE) przy korpusie Polish Web 2019 (plTenTen19) dało zadowalające wyniki, które pozwalają dookreślić zarówno częstość wariantów⁴, jak

2 Zagadnienia motywacji frazeologizmów i samych procesów frazeotwórczych były już wielokrotnie poruszane w literaturze przedmiotu. Obserwacja otaczającego świata przyrody, relacji społecznych, zjawisk kulturowych itp. staje się podstawą do wytworzenia obrazu mentalnego, który zyskuje znaczenie figuratywne; w tym zaś tkwi potencjał wytworzenia związku frazeologicznego [zob. np. Lewicki 1982a, 1985; Pajdzińska 1982, 1988, 1990; Kłosińska 2016: 26–29].

3 Na zasilanie zasobu frazeologicznego polszczyzny ogólnej pożyczkami z wewnętrznych odmian języka wskazywali Stanisław Bąba i Jarosław Liberek [2002] oraz Piotr Fliciński [2010: 25–26].

4 O wariantowości frazeologizmów zob. Giułumianc 1977; Buttler 1982; Lewicki 1982b; Tredler 1982; Skorupka 1986; Chlebda 1994; Dziamska-Lenart 2011; Kosek 2011; o tejsze cesze porównań frazeologicznych – Nowakowska 2011.

i znaczenie nowej jednostki frazeologicznej. Definicję podaną w MSS należałoby zmodyfikować, doprecyzowując jakość dania komuś wiary o ocenę postawy tego, kto przyjmuje coś do wiadomości, ukazując jego odbiór jako łatwowierny, naiwny. Opisowo można by rozwinąć tę definicję w formie zdania: ‘ktoś *łyka* coś *jak pelikan* wtedy, gdy daje się na coś nabrać, naiwnie wierzy rozmówcy w prawdziwość przekazywanej przez niego informacji’. Podobnie brzmiącą definicję umieszczono w przywoływanym już NSGU. Nadawcy, wykorzystując w swych tekstach ten frazeologizm, często wyrażają lekceważący stosunek do kogoś bądź też podkreślają własny wyższy poziom intelektualny. W omawianym zwrocie skatalizowało się potoczne znaczenie czasownika *łykać*, np. w WSJPzSWB redaktorzy odnotowali w hasle *łykać – łyknąć* następujące znaczenie opatrzone symbolem 2.c) i kwalifikatorem *pot.[ocznie]*: ‘szybko, sprawnie przyswoić (przyswajać) sobie jakąś wiedzę’ (ilustracja: „Łyknęłaś trochę podstaw logiki – teraz weź się za filozofię”) [WSJPzSWB]. Leksykografowie opracowujący hasło *łykać* w internetowym WSJP PAN zwrócili natomiast uwagę nie tyle na szybkość pozyskiwania wiedzy, ile na sposób odniesienia się do niej: ‘przyswajając sobie jakieś treści, zwłaszcza bezkrytycznie’ (znaczenie trzecie) [WSJP PAN]. *Słownik polszczyzny potocznej* autorstwa Janusza Anusiewicza i Jacka Skawińskiego (dalej SPP) notuje pod hasłem *łykać* znaczenie ‘szybko, sprawnie przyswajając sobie jakąś wiedzę, informacje’ z kwalifikatorem *žart.[obliwie]* [SPP: 78]. Na taką interpretację semantyczną mogły mieć wpływ także inne frazeologizmy i kolokacje zawierające ten komponent leksykalny. Związki łączliwe⁵ z komponentem *łykać* odnotował (z kwalifikatorem *przen.[ośnie]*) w swym *Słowniku frazeologicznym języka polskiego* (dalej SFSSkor) Stanisław Skorupka: *łykać nowiny, wstyd, wymyślania, zarzuty* itp. [SFSSkor, t. 1: 412]⁶. MSS notuje z kolei wulgaryzm *łykaj fiuta* z definicją ‘inaczej spadaj, odwal się’ (ilustracja: „– Siema Szymon/ – Łykaj fiuta, Tomek”). Artykuł hasłowy *łykać* w *Słowniku polszczyzny potocznej* Macieja Czeszewskiego (dalej SPPCz) pozwala na postawienie jeszcze innej, derywacyjnej hipotezy utworzenia frazeologizmu *łykać // łyknąć coś jak (młody) pelikan*. W hasle *łykać – łyknąć* autor odnotował jako pierwsze znaczenie w dużej mierze brzmiące tożsamo z definicją omawianego frazeologizmu, czyli ‘zaakceptować coś, zgodzić się na coś, także nabrać się’ [SPPCz: 161]. Mielibyśmy tu zatem do czynienia z ciekawym przykładem przetworzenia frazeotwórczego.

5 Według terminologii Stanisława Skorupki [zob. Skorupka 1952: 17–19].

6 Skorupka nie zanotował tych związków wyrazowych w odwrotną stronę, czyli na podstawie drugich członów (dopełnień), w artykułach hasłowych *nowina* i *zarzut*, odrębnego hasła *wymyślanie* brak, natomiast pod hasłem *wstyd* w znaczeniu 23 zapisał: „Najeść się, rzadz. [iej] nalykać się wstydu (*wstydzić się (zwykle za kogo)*)” [SFSSkor, t. 2: 627–628].

Stan wyjściowy to potencjał drzemiący w przenośnym znaczeniu czasownika *łykać // łyknąć*; później dochodzi do głosu proces derywacyjny⁷, który wzmocniony jest skojarzeniem obrazu pożywiającego się ptaka, zaś etapem końcowym byłaby neofrazeologizacja wytwarzająca porównanie frazeologiczne⁸ [Wysoczański 2006: 29–48]. Choć dominantę semantyczną niesie za sobą przenośne (i potoczne) znaczenie komponentu werbalnego, to na powstanie nowej jednostki frazeologicznej wpływ miała potrzeba zintensyfikowania sposobu emocjonalnego odniesienia się do rzeczywistości⁹. Można także tę frazeologizację rozpatrywać jako przykład kontaminacji formalno-znaczeniowej czasownika *łykać // łyknąć* (wyraz + znaczenie) z porównaniem (frazem + znaczenie)¹⁰.

Dane pozyskane z zasobów korpusowych pozwalają na ocenę częstości występowania wariantów frazemu. We wspomnianym już korpusie z platformy SE¹¹ częściej występuje w tekstach forma bez rozszerzenia *młody*. Przykładów z frazą porównawczą *jak pelikan // pelikany* znalazło się w tym zbiorze 547 (l. poj. – 339 wystąpień, l. mn. – 208), natomiast z frazą porównawczą *jak młody pelikan // jak młode pelikany* – 296. Rozwinięta określeniem fraza częściej występuje w l. poj. niż w l. mn. – 208 do 88 wystąpień. Na pierwsze 100 rekordów bez frazy rozwiniętej o przymiotnik *młody* 81 przykładów potwierdza użycie czasownika *łykać*, 12 – *łyknąć*, 2 – *połknąć*; 5 konkordancji nie zawierało zaś frazeologizmu.

7 Por.: „W języku młodzieży, a może nawet w polszczyźnie potocznej niektórych środowisk, funkcjonują czasowniki *nawijać* ‘mówić nieciekawie, zawile’ (lub po prostu ‘mówić’) i *plywać* ‘mówić ogólnikowo’, a obok nich od niedawna również zwroty: *nawijać makaron na a. za uszy* i *plywać po oceanie* o znaczeniu takim samym, jak znaczenie odpowiednich czasowników – komponentów frazeologizmów. Wolno zatem sądzić, że zwroty są wtórne wobec czasowników – powstały w celu odświeżenia ekspresywności wyrazów” [cyt. za: Pajdzińska 2006: 264–265].

8 Według dokładnego opisu procesów derywacyjnych w zakresie frazeologii opracowanego przez Henryka Jaroszewicza byłyby to derywacja frazeologiczna przebiegająca formalnie od leksemu do frazeologizmu [zob. Jaroszewicz 2016: 81].

9 Tu odwołuję się wprost do opisu frazemu w teorii frazeologicznej Andrzeja Marii Lewickiego [Lewicki, Pajdzińska 2001: 318–320].

10 O zjawisku kontaminacji we frazeologii pisano zwykle w kontekście innowacji frazeologicznych [zob. np. Bąba 1989].

11 Podano liczby bezwzględne, bez odrzucenia rekordów nietrafionych (nie ma to wpływu na proporcje).

simple **jak pelikan** • 547
0.1 per million tokens • 0.00001%

Left context KWIC Right context

1	gazetawroclawsk...	w przeróżnych konkursach, potem łykała jak pelikan oferty "atrakcyjnej pracy chałupniczej", k
2	blogplay.pl	órzy łykają wszelkie korporacyjne bzdury jak pelikany . </s><s> Raportuj </s><s> lzz – 100% ra
3	blogitko.pl	a o sekretarzowaniu Szymborskiej łykam jak pelikan rybę), może dlatego, że mam poczucie, że
4	pkpplewiatan.pl	<s> W ramach akcji społecznej Nie łykaj Jak Pelikan , której patronuje PKPP Lewiatan, podpom
5	infokolej.pl	ycjusz śmieje się z tej sytuacji a ty łykasz jak pelikan hehe masakra poziom inteligencji powala
6	twinn.pl	orczych obieca złote góry i ktoś to łyknie jak pelikan ukleje. antywersal> Darek masz rację, po
7	kazimierzdolny...	m który opowiadał że "będzie lepiej" łyka jak pelikan ciepłe bułki ! Poprzednik też zaczynał non
8	jakoszczedzaci...	wiata. </s><s> Także nowa książkę łykam jak pelikan . </s><s> Myślę o zakupie pakietu razem .
9	uczelniainfo.pl	spodzianych gości. </s><s> To serce jest jak pelikan , gdy leci Przez obszar pustyń, do gniazdek

Ryc. 1. Wyszukiwanie ciągu *jak pelikan*

Źródło: SE.

simple **jak mlode pelikany** • 88
0.02 per million tokens • 0.000017%

Left context KWIC Right context

1	wp.pl	iecie jak jest nikt tego nie wie, łykacie jak mlode pelikany ta papke ktora wrzuca </s><s> nie ku
2	kibole24.pl	kają bzdury wypowiediane w mediach jak mlode pelikany . </s><s> O tym, jak kibice uczcili ten v
3	zaginiona-bibli...	> łykają wszystko od jakiegoś czasu jak mlode pelikany O.o jęgwienij - 2015-04-23, 19:23 : I w
4	zaginiona-bibli...	rzyć, że jako naród łykamy wszystko jak mlode pelikany , a jednak o. </s><s> O dworkin - 201
5	independenttrad...	nę z sumą obciążeń a ludzie to łykają jak mlode pelikany . </s><s> Nikt nie tłumaczy, że suma c
6	jakoszczedzaci...	ik mamy żyć. </s><s> A my to łykamy jak mlode pelikany . </s><s> Doskonale wiemy, że buty N
7	di.com.pl	gocjuje" ustępstwa, a ludzie to "łykają" jak mlode pelikany i się cieszą że coś osiągnęli. zal </s><
8	podrywaj.org	za drobnymi wyjątkami połknęście to jak mlode pelikany . </s><s> Żeby wszystko było jasne. <
9	twojogomunio.p...	dzie mochery, łykają każde kłamstwo, jak mlode pelikany . </s><s> Tutaj jest strofa wolna od me

Ryc. 2. Wyszukiwanie ciągu *jak mlode pelikany*

Źródło: SE.

Przeprowadzona w podobny sposób eksploracja Narodowego Korpusu Języka Polskiego (dalej NKJP) przyniosła następujące wyniki:

- konkordancje, korpus zrównoważony: *jak pelikan* – 3 wystąpienia, *jak pelikany* – 0, *jak młody pelikan* – 0, *jak młode pelikany* – 0, *łykać* – 2, *łyknąć* – 1;
- konkordancje, korpus cały: *jak pelikan* – 18 wystąpień, *jak pelikany* – 5, *jak młody pelikan* – 15, *jak młode pelikany* – 5, *łykać* – 31, *łyknąć* – 11, *połknąć* – 1.

Dane korpusowe przynoszą również wariant analizowanego porównania frazeologicznego wykorzystujący komponent leksykalny *głodny*, który rozwija rzeczownik *pelikan* stanowiący podstawę odniesienia metaforycznego.

Wyszukiwarka korpusowa PELCRA dla danych NKJP (Cytowanie)

Wpisz:

Maks. odstęp: 0 Zachowaj szyk: Wyniki: 106 Czas Profili Excel URL

Zaawansowane Podkorpus: Zrównoważony SZUKAJ

<< Poprzednie Następną >> Pomoc

Przeszukiwany zbiór zawiera 240,192,461 słów. Znalezione 5 akapitów pasujących do zapytania w 0.012s. Bieżąca strona zawiera 5 przykładów z 4 różnych tekstów.

1.	za nim po chwili przeczłapało coś, co wyglądało zupełnie	jak pelikan	, ale miast piór miało łuskę, a dziób pełen kończytych kielków.	Narrentum	+
2.	Meos, dla skrótu Circulos. Siedział, nagarnawszy słomy	jak pelikan	w gnieździe, wrzenie potęgował łysy czerep i spore wole u	Narrentum	+
3.	z Polski Afryko-Azję Widzisz problem polega na tym ze lykasz	jak pelikan	beźmyślne slogany, zupełnie bezsensowne i jesteś taki jak ci	www.forumowisko.pl	+
4.	Z UZNANIEM MYSLAC " TO SIE ZGADZA" ... A PRZY TYM LYKNIE	JAK PELIKAN	20 % SUPERISTOTNYCH KLAMSTW KTORE ZMIENIAJA TOTALNIE POSTAC	www.forumowisko.pl	+
5.	jest wyjątkowo mało odporny, lyka prawie wszystko	jak pelikan	. To pokolenie jest nastawione na konsumpcję i reklama działa	Gazeta Wroclawska	+

Ryc. 3. Wyszukiwanie ciągu *jak pelikan*, podkorpus: zrównoważony

Źródło: NKJP.

Przeszukiwany zbiór zawiera 1,524,696,745 słów. Znalezione 29 akapitów pasujących do zapytania w 0.261s. Bieżąca strona zawiera 30 przykładów z 25 różnych tekstów.

1.	pewnie będzie nadal dla tych, którzy cenią znaną markę, taką	jak: Pelikan	, Parker, Waterman. Ktoś, kto chce jednak prawdziwie błysnąć	Dziennik Łódzki	+
2.	zimirdek, remiz. Obserwowano tutaj także takie ptaki	jak: pelikan	różowy, warzęcha, czerwonak.	Wikipedia.pl	+
3.	za nim po chwili przeczłapało coś, co wyglądało zupełnie	jak pelikan	, ale miast piór miało łuskę, a dziób pełen kończytych kielków.	Narrentum	+
4.	Meos, dla skrótu Circulos. Siedział, nagarnawszy słomy	jak pelikan	w gnieździe, wrzenie potęgował łysy czerep i spore wole u	Narrentum	+
5.	z Polski Afryko-Azję. Widzisz problem polega na tym ze lykasz	jak pelikan	beźmyślne slogany, zupełnie bezsensowne i jesteś taki jak ci	www.forumowisko.pl	+
6.	dzieciaku bo nie masz pojęcia o niczym i lykasz bzdury UPR	jak pelikan		www.forumowisko.pl	+
7.	dzieciaku bo nie masz pojęcia o niczym i lykasz bzdury UPR	jak pelikan	" Przekaz był jasny jak szpak... Jednak spodziewałem się ze	www.forumowisko.pl	+
8.	Z UZNANIEM MYSLAC " TO SIE ZGADZA" ... A PRZY TYM LYKNIE	JAK PELIKAN	20 % SUPERISTOTNYCH KLAMSTW KTORE ZMIENIAJA TOTALNIE POSTAC	www.forumowisko.pl	+
9.	zaś wiele spośród ptaków, które przylatywały tu na zime,	jak pelikan	kędzierzawy, orzeł cesarski, orzeł bielik, czaple, bociany,	Polityka	+
10.	zniknąć samochodów, również połknęła bajkę o kradzieży	jak pelikan	rozświetlkę i jeszcze zyczyła miłego dnia. Pierwszy jeep	Trybuna Śląska	+
11.	znam jeszcze oficjalnych przyczyn. Uważam, że takie zespoły	jak Pelikan	Lowicz czy Kmita Zabierzów, który ma nas zastąpić, mają na	Gazeta Krakowska	+
12.	w głowie szaleństwo. Dotknięta nim istota staje się delikatem	jak pelikan	z podciętymi skrzydłami, którego tak prosto zranić. Takim	Gazeta Krakowska	+
13.	wśród swoich i dogonią Cię słowa pieśni - „Ty, co	jak pelikan	krwią swą karmisz lud", i będą one miały zupełnie inne	Gazeta Poznańska	+
14.	jest wyjątkowo mało odporny, lyka prawie wszystko	jak pelikan	To pokolenie jest nastawione na konsumpcję i reklama działa	Gazeta Wroclawska	+
15.	ciągnąc parodię "walki" z korupcją, to i CBA lyknie.	Jak pelikan	Piotr	Usenet -- pl soc.po...	+
16.	poeczkaś 20 lat. Nieustanie -- grunt, że ciemny lud	jak pelikan).	Usenet -- pl soc.po...	+
17.	powołaje. Jakis facet robi sobie "jaja" a andrypio lyka	jak pelikan	Nawet nie chce mi się pisać, jak wg. tej strony musiałby	Usenet -- pl soc.re...	+

Ryc. 4. Wyszukiwanie ciągu *jak pelikan*, podkorpus: cały

Źródło: NKJP.

Korpus na platformie SE zaproponował 12 wyników (z czego 2 nie uwzględniono, gdyż zawierały rozwinięcie rzeczownikowe: *ryby*, *śledzie*) – 8 w l. poj., a 4 w l. mn. Podkorpus cały NKJP zawierał 3 przykłady poświadczające użycie l. poj.¹², natomiast Wyszukiwarka korpusowa Monco (dalej M) – 5 w l. poj. i 5 poświadczających l. mn.; przykład nieuwzględniony miał rozwinięcie rzeczownikowe *ryby*. Jest to komponent leksykalny występujący w tym

12 Fraza *jak głodne pelikany* nie dała żadnych wyników w konkordancerze NKJP.

1	twinn.pl	krotnie bzdury w mediach i ludzie to łykną jak głodny pelikan ?</s><s>Otóż ludzie na tacy głupi jak pis c
2	vx1.pl	zaskakiwać i którego każdy zeszyt łykam jak głodny pelikan .</s><s>Zawsze staram się go rozszyfrow
3	media2.pl	dać.</s><s>Ty natomiast łykasz wszystko jak głodny pelikan .</s><s>Taka różnica.</s><s>W posiadzei
4	vx1.pl	a zachowuje się jak groupie i łyka jej bief jak głodny pelikan .</s><s>Coś, czego prawdopodobnie abs
5	tcz.pl	ca , a ten głupi naród wiejski łyka wszystko jak głodny pelikan . Jeżeli dokona się zmiany to można mieć r
6	blogmedia24.pl	wida Warszawskiego i Michnika...</s><s> jak głodny pelikan ryby łykał!</s><s>Więc jest to tak zorgani
7	vx1.pl	ale tego nie potrzebuje, ale Gambit łyka to jak głodny pelikan .</s><s>Włam do zbrojowni Iron Mana ok
8	wolna-polska.pl	stko przebiegło zgodnie z planem, tubylcy jak głodne pelikany łyknęli wszystko co im zaserwował ameryk
9	studiodoinl.pl	a" I poniekąd elita narodu, przestali "łykać jak głodne pelikany " wszystkie PR-owe komunikaty, którym pi
10	vx1.pl	i, bo tutaj wszyscy łykają ściemy Piotrusia jak głodne pelikany śledzie.</s><s>Czasami zastanawiam się,
11	dyskusje24.pl	ia w Europie.</s><s>Łykamy każdą bujdę jak głodny pelikan , dość powiedzieć że w oficjalną wersję wy
12	portalkryminaln...	żh od pracy.</s><s>A stary łykał wszystko jak głodny pelikan .</s><s>Uwagę Pawła przykuła mioda, fac
13	vx1.pl	yla.</s><s>Wszyscy łykają błędy Arcade'a jak głodne pelikany , chociaż uczynienie ich wiarygodnymi wyr
14	magazynigtarzys...	łuchacze oczywiście najczęściej łykają to jak głodne pelikany , bo fanów talentu Joplina jest nieproporcjo

Ryc. 5. Wyszukiwanie ciągu *jak głodny pelikan*

Źródło: SE.

Przeszukiwany zbiór zawiera 1,524,696,745 słów. Znalaziono 3 akapity pasujące do zapytania w 0.03s. Bieżąca strona zawiera 3 przykłady z 3 różnych tekstów.

1.	turystą, który tu zagląda na tydzień i łyka wszystko	jak głodny pelikan	. forum.historia.org...	+
2.	łacha drze niemiłosiernie, to łykasz "komplementy"	jak głodny pelikan	. Usenet -- pl.soc.po...	+
3.	he, he... A ty wałkun łykasz te kupiane klocki	jak głodny pelikan	. Piotr Usenet -- pl.soc.po...	+

Ryc. 6. Wyszukiwanie ciągu *jak głodny pelikan*, podkorpus: cały

Źródło: NKJP.

Wyniki od 1 do 5 z 5. Kryteria wyszukiwania

#	Źródło	Data
1	ry propagandy idealne , rosyjski motłoch łyka jak głodny pelikan . wykop.pl	5/4/2022
2	I w to mi graj , bo łykam takie gry jak głodny pelikan . polygamia.pl	25/7/2013
3	a , , ciemny lud " ogłupiony socjałem , łyka to jak głodny pelikan Ocena komentarza : warty uwagi (2) I	8/2/2020
4	po prostu nie buntujesz i łykasz propagandę jak głodny pelikan ? wykop.pl	4/9/2020
5	- 12 - 19 19 : 23 : 35 Redakcja łyka wszystko jak głodny pelikan . wmp.pl	19/12/2018

Ryc. 7. Wyszukiwanie ciągu *jak głodny pelikan*

Źródło: M.

Wyniki od 1 do 9 z 9. Kryteria wyszukiwania

#	Źródło	Data
1	i kłamstwa a społeczeństwo łykało wszystko jak głodne pelikany wychowane na TVN24 :) Witajcie młodzie... gloswiakopolski.pl	26/1/2012
2	+ kłamstwa a społeczeństwo łykało wszystko jak głodne pelikany wychowane na TVN24 :) Witajcie młodzie... gloswiakopolski.pl	26/1/2012
3	iz pisać każdy może i wszyscy będą te łykać jak głodne pelikany ryby . wp.pl	12/2/2013
4	łna gawieźdź łapie tę zakłamaną propagandę jak głodne pelikany , niczym prymitywny ruski plebs carskiej "... nowy ekran.pl	13/12/2011
5	alnie redaktorek taką głupotę a ludzie łykają jak głodne pelikany 0xE2krytyk - Dzisiaj (07 - 53) Taaa Polan... interia.pl	13/8/2013
6	alnie redaktorek taką głupotę a ludzie łykają jak głodne pelikany 0xE2krytyk - Dzisiaj (07 - 53) Taaa Polan... interia.pl	13/8/2013
7	asło " kasta " i durni wyznawcy pisu łykają to jak głodne pelikany , nie wiedząc o czym mówią . dziennikwschodni.pl	17/12/2019
8	asło " kasta " i durni wyznawcy pisu łykają to jak głodne pelikany , nie wiedząc o czym mówią . dziennikwschodni.pl	17/12/2019
9	udiu u Pani M Ogórek mówił , a reszta łykała jak głodne pelikany . dorzeczy.pl	31/12/2017

Ryc. 8. Wyszukiwanie ciągu *jak głodne pelikany*

Źródło: M.

samym miejscu struktury porównania, co przymiotnik *młody*, choć nieporównanie rzadziej.

Podstawowa forma słownikowa miałaby więc postać: *łykać coś jak pelikan*, czyli porównanie frazeologiczne bez rozwinięcia przymiotnikowego, w l. poj., osadzone na werbalnym komponencie niedokonanym. Jej wariantami byłyby wersje z członem werbalnym dokonanym *łyknąć* oraz z frazą porównawczą rozwiniętą przymiotnikiem *młody* lub *głodny* i z odniesieniem jednostkowym, nie zaś mnogim, tj. *łykać // łyknąć coś jak (młody // głodny) pelikan*. Postaci frazemu z wariantami komponentów werbalnych z prefiksem *po-* (*połykać*, *połknąć*) należy uznać za niestabilne i odrzucić w perspektywie normatywnej jako nieuzasadnione innowacje¹³. Ze względu na to, że frazeologizm ten i tak jest stylistycznym błędem, mimo migracyjnej wędrówki od kolokwialności (swobodnej odmiany polszczyzny potocznej) do starannej odmiany języka potocznego [Bartmiński 2001] i dalej – do tzw. polszczyzny ogólnej, trudno ocenić formę l. mn. (*jak młode // głodne pelikany*) używaną we frazie porównawczej. Stanowi ona dostosowanie fleksyjne do rzeczywistości pozajęzykowej; tradycyjnie zatem można by dopatrywać się tu innowacji regulującej, czyli zmiany w zakresie kategorii liczby [Bąba 1989: 60–61], albo uznać wielokształtność tego porównania frazeologicznego w zakresie liczby za jego właściwość.

Spośród 18 przykładów (korpus cały, ciąg wyszukiwany: *jak pelikan*; kanał ograniczony do tekstów określonych jako publicystyczne) 2 konkordancje z NKJP potwierdziły użycie tego frazeologizmu w tekstach niefamiliarnych, o charakterze kontaktu oficjalnego [zob. Warchała 2003: 112–126]. Jeden z cytatów trzeba by odrzucić w badaniach jako twórczą aktualizację, która kontekstowo defrazeologizuje omawiany idiom: „Nowojorska policja, znudzona milionem zniknięć samochodów, również połknęła bajkę o kradzieży jak pelikan rozwiłtkę¹⁴ i jeszcze życzyła miłego dnia. Pierwszy jeep popłynął do Europy” [NKJP]. Semantycznie frazeologizm ten realizowany jest (prawie bezwyjątkowo) ze wzmocnieniem znaczenia niesionego przez człon werbalny (*łykać* ‘zaakceptować coś, zgodzić się na coś, także nabrać się’ [SPPCz: 161]), a więc ‘bezkrytycznie (naiwnie) zaakceptować coś, zgodzić się na coś, dać nabrać się na coś’. Pierwsze potwierdzenia korpusowe pojawiają się na przełomie XX i XXI wieku;

13 Powstałe być może pod wpływem innych frazeologizmów, np. *połknąć bakcyła* ‘stać się gorącym zwolennikiem czegoś, polubić coś bardzo, pokochać kogoś’, *połknąć haczyk* ‘ktoś dał się skusić, podejść, znieść czymś’, *połykać książki* ‘czytać chciwie, szybko duże ilości książek’ [WSJPzSWB].

14 W przykładach ilustrujących rozwinięcie o komponent *głodny* taką aktualizację defrazeologizującą wprowadzały wyrazy *ryba* i *śledź*.

mamy zatem do czynienia z ekspansywnym frazeologizmem [Bąba 1989: 22], który dopiero rozpoczyna swą drogę w języku. Jeśli „poniosą” go użytkownicy polszczyzny, idiom *łykać // łyknąć coś jak (młody // głodny) pelikan* ma szansę zadomowić się w odmianie potocznej języka.

Bibliografia

Źródła (wraz ze stosowanymi skrótami)

- M – Wyszukiwarka korpusowa Monco, <http://monco.frazeo.pl/index> [dostęp: 8 października 2022].
- NKJP – Narodowy Korpus Języka Polskiego, <http://nkjp.pl/> [dostęp: 28 stycznia 2022].
- SE – Sketch Engine, <https://app.sketchengine.eu> [dostęp: 28 stycznia 2022].
- Wójcik Marcin (2022), *Czyszczę Kościół. Jak? Wchodzę na chat, wymyślam nicki: mało-lat, fajny14. Piszą do mnie głównie księża*, <https://tinyurl.com/mvxtx8w8> [dostęp: 30 listopada 2022].

Słowniki (wraz ze stosowanymi skrótami)

- SPP – Anusiewicz Janusz, Skawiński Jacek (2000), *Słownik polszczyzny potocznej*, Warszawa.
- SPPCz – Czeszewski Maciej (2006), *Słownik polszczyzny potocznej*, Warszawa.
- MSS – *Miejski słownik slangu i mowy potocznej* [praca zbiorowa], <https://miejski.pl> [dostęp: 28 stycznia 2022].
- NSGU – Zgólkowa Halina, red. (2004), *Nowy słownik gwary uczniowskiej*, Wrocław.
- SFSkor – Skorupka Stanisław (1989), *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, t. 1–2, Warszawa.
- WSJP PAN – Piotr Żmigrodzki, red., *Wielki słownik języka polskiego PAN*, Kraków, <http://www.wsjp.pl> [dostęp: 11 listopada 2022].
- WSJPsWB – *Wielki słownik języka polskiego PWN ze słownikiem wyrazów bliskoznacznych* (2018), [pendrive].

Literatura

- Bartmiński Jerzy (2001), *Styl potoczny*, w: *Współczesny język polski*, red. Jerzy Bartmiński, Lublin, s. 115–134.
- Bąba Stanisław (1989), *Innowacje frazeologiczne współczesnej polszczyzny*, Poznań.
- Bąba Stanisław, Liberek Jarosław (2002), *O sposobach pomnażania zasobu frazeologicznego współczesnej polszczyzny*, w: *Słowo, tekst, czas 6. Nowa frazeologia w nowej*

- Europie. Tezy referatów międzynarodowej konferencji naukowej, Szczecin, 6–7 września 2001 r.*, red. Mihail Andreevič Alekseenko, Valerij Mihajlovič Mokienko, Harry Walter, Greifswald, s. 347–355.
- Buttler Danuta (1982), *Pojęcie wariantów frazeologicznych*, w: *Stalość i zmienność związków frazeologicznych*, red. Andrzej Maria Lewicki, Lublin, s. 27–35.
- Chlebda Wojciech (1994), *Pogoda dla bogaczy, czyli o inwariancie i wariantach we frazeologii raz jeszcze*, w: *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 6, red. Mieczysław Basaj, Danuta Rytel, Warszawa, s. 93–108.
- Dziamaska-Lenart Gabriela (2011), *Leksykograficzne rozwiązania problemu wielokształtności związków frazeologicznych (w wybranych słownikach frazeologicznych języka polskiego)*, w: *Perspektywy współczesnej frazeologii polskiej. Wariantywność we frazeologii*, red. Piotr Fliciński, Poznań, s. 55–79.
- Fliciński Piotr (2010), *Sposoby pomnażania współczesnego zasobu frazeologicznego polszczyzny*, w: *Perspektywy współczesnej frazeologii polskiej. Teoria. Zagadnienia ogólne*, red. Stanisław Bąba, Krzysztof Skibski, Michał Szczyszek, Poznań, s. 21–28.
- Fliciński Piotr (2015), *Migracja stylistyczna w zakresie frazeologii czy zapożyczenie wewnętrzne?*, w: *Dyskursy trzeciego tysiąclecia*, t. 3, red. Beata Afeltowicz, Ewa Pajewska, Szczecin, s. 47–59.
- Giulumianc Kira (1977), *Odmianki frazeologiczne w polskim języku literackim*, „Prace Filologiczne”, t. 27, s. 299–307.
- Jaroszewicz Henryk (2016), *Derywacja frazeologiczna w języku polskim i serbskim*, Wrocław.
- Kłosińska Katarzyna (2016), *Skąd się biorą frazeologizmy? Źródła frazeologizmów i mechanizmy frazeotwórcze*, w: *Perspektywy współczesnej frazeologii polskiej. Geneza dawnych i nowych frazeologizmów polskich*, red. Jarosław Liberek, Gabriela Dziamaska-Lenart, Poznań, s. 19–53.
- Kosek Iwona (2011), *Wariantywność zwrotów frazeologicznych a granice jednostki leksykalnej*, w: *Perspektywy współczesnej frazeologii polskiej. Wariantywność we frazeologii*, red. Piotr Fliciński, Poznań, s. 9–22.
- Lewicki Andrzej Maria (1982a), *O motywacji frazeologicznej*, w: *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, red. Mieczysław Basaj, Danuta Rytel, Wrocław, s. 7–23.
- Lewicki Andrzej Maria (1982b), *Problemy metodologiczne wariantywności związków frazeologicznych*, w: *Stalość i zmienność związków frazeologicznych*, red. Andrzej Maria Lewicki, Lublin, s. 37–46.
- Lewicki Andrzej Maria (1985), *Motywacja globalna frazeologizmów, znaczenie przenośne, symboliczne i stereotypowe*, w: *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 3, red. Mieczysław Basaj, Danuta Rytel, Wrocław, s. 7–23.

- Lewicki Andrzej Maria, Pajdzińska Anna (2001), *Frazeologia*, w: *Współczesny język polski*, red. Jerzy Bartmiński, Lublin, s. 315–333.
- Nowakowska Alicja (2011), *Wariantywność porównań frazeologicznych*, w: *Perspektywy współczesnej frazeologii polskiej. Wariantywność we frazeologii*, red. Piotr Fliciński, Poznań, s. 23–32.
- Pajdzińska Anna (1982), *Elementy motywujące znaczenie w składzie związków frazeologicznych*, w: *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 1, red. Mieczysław Basaj, Danuta Rytel, Wrocław, s. 81–87.
- Pajdzińska Anna (1988), *Frazeologia a zmiany kulturowe*, „Poradnik Językowy”, z. 7, s. 480–487.
- Pajdzińska Anna (1990), *Antropocentryzm frazeologii potocznej*, „Etnolingwistyka”, z. 3, s. 59–69.
- Pajdzińska Anna (1994), *Derywacja frazeologiczna czy derywacja od frazeologiczna?*, w: *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*, t. 6, red. Mieczysław Basaj, Danuta Rytel, Warszawa, s. 33–40.
- Pajdzińska Anna (2006), *Studia frazeologiczne*, Łask.
- Skorupka Stanisław (1952), *Typy połączeń frazeologicznych*, „Poradnik Językowy”, nr 5, s. 12–20.
- Skorupka Stanisław (1986), *Z zagadnień wariantu frazeologicznego*, „Prace Filologiczne”, t. 33, s. 149–153.
- Treder Jerzy (1982), *O wariantach i innowacjach idiomów (na materiale gwarowym)*, w: *Stalność i zmienność związków frazeologicznych*, red. Andrzej Maria Lewicki, Lublin, s. 79–90.
- Warchala Jacek (2003), *Kategoria potoczności w języku*, Katowice.
- Wysoczański Włodzimierz (2006), *Językowy obraz świata w porównaniach zleksykalizowanych. Na materiale wybranych języków*, Wrocław.

Piotr Fliciński

Phraseological Comparison *łykać coś jak (młody) pelikan* – Phraseographic Commentary

The article in its entirety is a phraseography commentary on the neo-phraseologism *łykać // łyknąć coś jak (młody) pelikan* [literal translation = to swallow something like a (young) pelican]. The author makes a formal and functional description of this element of colloquial Polish which migrates to the sphere of contacts supported by general Polish. The source base are network resources, including specialist collections – corpora (e.g. the SketchEngine platform, *Narodowy Korpus Języka Polskiego* [the National Corpus of Polish]).

KEYWORDS: phraseological neologism; phraseological comparison; phraseology; phraseography.

dr Piotr Fliciński – Zakład Frazeologii i Kultury Języka Polskiego, Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; zainteresowania badawcze: frazeologia, frazeografia, język reklamy.